

KONSPEKT KATECHEZY
Szkoła Ponadpodstawowa
XXII Dzień Papieski – „Blask prawdy”

Temat katechezy: Co to znaczy być człowiekiem sumienia?

I. Założenia edukacyjne

1. Cel katechezy – wymagania ogólne

- Ukazanie co to znaczy być człowiekiem sumienia.
- Kształtowanie postawy bycia człowiekiem sumienia w codziennych wyborach.

2. Metody i techniki: rozmowa sterowana, analiza tekstu biblijnego, analiza nagrania.

3. Środki dydaktyczne: Pismo Święte, projektor, komputer, głośniki.

II. Przebieg katechezy

0. Modlitwa:

K: Prośmy o światło Ducha Świętego na czas dzisiejszej katechezy modlitwą, którą od dzieciństwa modlił się św. Jan Paweł II:

Duchu Święty, proszę Cię o dar mądrości do lepszego poznawania Ciebie i Twoich doskonałości Bożych, o dar rozumu do lepszego zrozumienia ducha tajemnic wiary świętej, o dar umiejętności, abym w życiu kierował się zasadami tejże wiary, o dar rady, abym we wszystkim u Ciebie szukał rady i u Ciebie ją zawsze znajdował, o dar męstwa, aby żadna bojaźń ani względy ziemskie nie mogły mnie od Ciebie oderwać, o dar pobożności, abym zawsze służył Twojemu Majestatowi z synowską miłością, o dar bojaźni Bożej, abym lękał się grzechu, który Ciebie, o Boże, obraża. Amen.

1. Sytuacja egzystencjalna

- Co to znaczy być uczciwym człowiekiem? Jakie znasz synonimy słowa uczciwy? *(postępuje zgodnie z zasadami, kieruje się w życiu jasną hierarchią wartości; inaczej uczciwy to sprawiedliwy, rzetelny, prawdomówny)*
- W jakich sytuacjach możemy powiedzieć o kimś, że „zachował się uczciwie”? *(przyznał się do błędu, oddał znalezione pieniądze, płaci podatki, nie ściąga na sprawdzanie)*
- W jakich sytuacjach mówimy, że „zachował się nieuczciwie”? *(skłamał, zataił prawdę, podpisał się pod czyjąś pracę, oszukał w wysokości wynagrodzenia za pracę)*

- Dlaczego ludzie dopuszczają się oszustwa? (*chcą uniknąć odpowiedzialności, liczą na szybki zysk, nikt ich nie nauczył, że można inaczej*)
- Którą postawę przyjąć łatwiej w życiu – uczciwości czy nieuczciwości?
- Na jakie trudności natrafia w życiu człowiek uczciwy? (*dłużej osiąga wyznaczony cel, spotyka się z szyderstwem tych, którzy postępują nieuczciwie*)
- Dlaczego warto być uczciwym? (*poczucie wewnętrznego zadowolenia, spokój sumienia, uznanie u ludzi, nadzieja na nagrodę w niebie*)

POSTAWIENIE PROBLEMU: Jednym z dylematów przed którym staje człowiek – jest to czy w życiu być uczciwym czy też nie. W życiu jest ich znacznie więcej! Jednak ich wspólnym mianownikiem jest pytanie czy mamy postępować zgodnie ze swoim sumieniem czy wbrew niemu? Dlatego dziś zastanowimy się nad pytaniem, które nam Polakom w 1995 r. postawił św. Jan Paweł II – co znaczy być człowiekiem sumienia?

ROZWINIĘCIE

K: Zanim jednak zaczniemy zastanawiać się, co znaczy być człowiekiem sumienia, przypomnijmy sobie i uporządkujmy wiedzę na temat tego czym jest sumienie, jaka jest jego rola w życiu człowieka, jakimi cechami powinno się ono odznaczać.

*Katecheta odtwarza nagranie - <https://youtu.be/BktVAQMbW-E?t=734> (czas 12:35-14:15)
Lub rozdaje teksty uczniom:*

Sumienie... Sobór Watykański II nazywa sumienie "najtajniejszym ośrodkiem i sanktuarium człowieka" i wyjaśnia: "W głębi sumienia człowiek odkrywa prawo, którego sam sobie nie nakłada, lecz któremu winien być posłuszny i którego głos wzywający go zawsze tam, gdzie potrzeba, do miłowania i czynienia dobra a unikania zła, rozbrzmiewa w sercu nakazem: *czyń to, a tamtego unikaj*" (Gaudium et spes, 16). Jak widać z powyższego tekstu, sumienie jest dla każdego człowieka sprawą o zasadniczym znaczeniu. Jest ono naszym wewnętrznym przewodnikiem i jest także sędzią naszych czynów. Jakże ważne jest więc, aby nasze sumienia były prawe, aby ich osądy oparte były na prawdzie, aby dobro nazywały dobrem, a zło - złem. Aby - wedle słów Apostoła - umiały "rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe" (Rz 12,2). (św. Jan Paweł II. Homilia. 25 maja 1995 r. Skoczów)

Następnie katecheta prowadzi z uczniami dialog.

- Co to jest sumienie? (*Głos Boga w duszy człowieka*)
- Jaką rolę odgrywa w życiu człowieka? (*jest przewodnikiem człowieka, osądza nasze czyny*)
- Jakie cechy powinno mieć sumienie? (*Prawe, sądu oparte na prawdzie*)
- Jak działa sumienie? Wyobraźcie sobie, że potrzebujecie pieniędzy, a mama lub tata zostawili swój portfel na stole. Pojawia się myśl aby zabrać bez pytania

potrzebą wam kwotę. *(UWAGA! Ważne, aby wskazać, że człowiek odczytuje w sumieniu obiektywne prawo, z którym konfrontuje swoje zamiary lub czyny i tak rodzi się osąd sumienia)*

- Co to znaczy postępować zgodnie z swoim sumieniem?

Katecheta zbiera wypowiedzi uczniów i jako podsumowanie odczytuje fragment z encykliki Veritatis splendor.

Sąd sumienia nie ustanawia prawa, ale poświadcza autorytet prawa naturalnego i praktycznego rozumu w odniesieniu do najwyższego dobra, które pociąga człowieka, tak że przyjmuje on jego przykazania: „Sumienie nie jest więc autonomicznym i wyłącznym źródłem stanowienia o tym, co dobre i złe; głęboko natomiast jest w nie wpisana zasada posłuszeństwa względem normy obiektywnej, która uzasadnia i warunkuje słuszność jego rozstrzygnięć nakazami i zakazami, leżącymi u podstaw ludzkiego postępowania”. (VS, 60)

K: Spróbujmy teraz zastanowić się – dlaczego człowiek winien podążać za swoim sumieniem – zwłaszcza, gdy jest to dla niego trudne. Wsłuchajcie się w historię spotkania Chrystusa z bogatym młodzieńcem.

Katecheta odczytuje tekst – Mk 10,17-22

Następnie katecheta prowadzi dialog z uczniami:

- Z jakim pytaniem przychodzi do Jezusa młody człowiek? *(jak osiągnąć życie wieczne?)*
- Jak inaczej możemy sformułować pytanie postawione przez bogatego młodzieńca? *(Jak osiągnąć szczęście?)*
- Jakie wskazówki pokazuje mu Jezus? *(Wypełniać przykazania, sprzedać wszystko i iść za Nim)*
- Jakiej postawy od młodzieńca wymaga Jezus, gdy prosi o sprzedaż majątku? *(Zaufania)*
- Co zatem przemawia za tym, aby człowiek postępował zgodnie z swoim sumieniem? *(Pragnienie szczęścia, nagroda w niebie, zaufanie Jezusowi).*

Katecheta podsumowuje wypowiedzi uczniów.

K: Postępowanie w każdej sytuacji zgodnie z głosem prawego sumienia może dokonać się jedynie na drodze wiary, która nie jest zbiorem tez wymagających przyjęcia i zatwierdzenia przez rozum. Jest natomiast poznaniem Chrystusa (VS, 88). Z doświadczenia miłości Boga, objawionej w Jezusie Chrystusie, w sercu człowieka rodzi zaufanie, które pozwala przyjąć prawdę objawioną w Słowie Bożym i przekazywaną w nauczaniu Kościoła. Fundamentem moralności chrześcijańskiej jest naśladowanie Chrystusa. Jego słowa, czyny i przykazania tworzą moralną regułę życia chrześcijańskiego. Człowiek

jednak nie potrafi o własnych siłach naśladować Chrystusa, gdyż przekracza to jego siły. Staje się to możliwe dzięki otwartości na dar Ducha Świętego. Owocem Jego działania jest *nowe serce* (por. Ez 36,26), które pozwala odkryć człowiekowi Prawo Boże już nie jako przymus, ciężar i ograniczenie wolności, ale dobro, które chroni go przed niewolą grzechu. (List KEP zapowiadający obchody XXII Dnia Papieskiego).

K: Gdy już wiemy czym jest sumienie i jak działa, dlaczego i jaką siłą możemy realizować wskazania sumienia w naszym życiu w świetle słów św. Jana Pawła II poszukacie odpowiedzi na pytanie – co znaczy być człowiekiem sumienia? Na jakie konkretne postawy wskazała św. Jan Paweł II?

Katecheta odtwarza nagranie - <https://youtu.be/BktVAQMbw-E?t=854> (czas 14:15 - 17:10)

Lub rozdaje teksty uczniom:

Nasza Ojczyzna stoi dzisiaj przed wieloma trudnymi problemami społecznymi, gospodarczymi, także politycznymi. Trzeba je rozwiązywać mądrze i wytrwale. Jednak najbardziej podstawowym problemem pozostaje sprawa ładu moralnego. Ten ład jest fundamentem życia każdego człowieka i każdego społeczeństwa. Dlatego Polska woła dzisiaj nade wszystko o ludzi sumienia! Być człowiekiem sumienia, to znaczy przede wszystkim w każdej sytuacji swojego sumienia słuchać i jego głosu w sobie nie zagłuszać, choć jest on nieraz trudny i wymagający; to znaczy angażować się w dobro i pomnażać je w sobie i wokół siebie, a także nie godzić się nigdy na zło, w myśl słów św. Pawła: "Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj!" (Rz 12,21). Być człowiekiem sumienia, to znaczy wymagać od siebie, podnosić się z własnych upadków, ciągle na nowo się nawracać. Być człowiekiem sumienia, to znaczy angażować się w budowanie królestwa Bożego: królestwa prawdy i życia, sprawiedliwości, miłości i pokoju, w naszych rodzinach, w społecznościach, w których żyjemy, i w całej Ojczyźnie; to znaczy także podejmować odważnie odpowiedzialność za sprawy publiczne; troszczyć się o dobro wspólne, nie zamykać oczu na biedy i potrzeby bliźnich, w duchu ewangelicznej solidarności: "Jeden drugiego brzemiona noście" (Ga 6,2). (św. Jan Paweł II. Homilia. 25 maja 1995 r. Skoczów)
Następnie katecheta prowadzi z uczniami dialog.

- Z jakimi problemami zmagala się Polska w latach '90? Jakie widzicie podobieństwa z dzisiejszą sytuacją naszego kraju? Jaką propozycję na ich rozwiązanie wskazał św. Jan Paweł II? (*kryzys gospodarczy, niestabilna sytuacja polityczna, odpowiedź – troska o moralność*)
- Jakie postawy św. Jan Paweł II wskazuje, jako postępowanie człowieka sumienia?
 - 1) *postępować zgodnie z wymaganiami sumienia nawet, gdy są niewygodne i trudne;*
 - 2) *podnosić się z grzechów i błędów;*
 - 3) *zaangażowanie na rzecz społeczeństwa, polityki, Ojczyzny;*
 - 4) *solidarność z potrzebującymi;*

Katecheta podsumowuje wypowiedzi uczniów.

ZASTOSOWANIE ŻYCIOWE

K: Św. Jan Paweł II w swojej homilii w Skoczowie wskazał główne kierunki działania człowieka sumienia. Waszym zadaniem będzie wskazanie konkretnych postaw w życiu codziennym.

Katecheta rozdaje uczniom teksty wraz z pytaniami pomocniczymi

Grupa nr I

Być człowiekiem sumienia, to znaczy przede wszystkim w każdej sytuacji swojego sumienia słuchać i jego głosu w sobie nie zagłuszać, choć jest on nieraz trudny i wymagający; to znaczy angażować się w dobro i pomnażać je w sobie i wokół siebie, a także nie godzić się nigdy na zło, w myśl słów św. Pawła: "Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj!" (Rz 12,21).

Pytania pomocnicze:

- Jakie wg was są trzy najtrudniejsze wymagania wypływające z Prawa Bożego z którymi zmagasz się, a nawet czasem wprost sprzeciwiasz człowiekowi?
- Jakich argumentów w odniesieniu do w/w sytuacji użylibyście w dialogu z rówieśnikami, aby przekonać ich do wierności sumieniu?

Grupa nr II

Być człowiekiem sumienia, to znaczy wymagać od siebie, podnosić się z własnych upadków, ciągle na nowo się nawracać.

Pytania pomocnicze:

- Co to znaczy nawracać się?
- Co pomaga człowiekowi w procesie nawrócenia?

Grupa nr II

Być człowiekiem sumienia, to znaczy angażować się w budowanie królestwa Bożego: królestwa prawdy i życia, sprawiedliwości, miłości i pokoju, w naszych rodzinach, w społecznościach, w których żyjemy, i w całej Ojczyźnie; to znaczy także podejmować odważnie odpowiedzialność za sprawy publiczne; troszczyć się o dobro wspólne, nie zamykać oczu na biedy i potrzeby bliźnich, w duchu ewangelicznej solidarności: "Jeden drugiego brzemiona noście" (Ga 6,2).

Pytania pomocnicze:

- Co w praktyce oznacza budowanie *królestwa prawdy, życia, sprawiedliwości, miłości, pokoju*?

- W jaki sposób człowiek wierzący może zaangażować się w życie społeczne i polityczne?
- Jak w konkretny sposób można przyjść z pomocą ludziom potrzebującym wokół nas?

Katecheta zbiera i podsumowuje wypowiedzi uczniów.

4. Zapis do zeszytu – notatka:

W głębi sumienia człowiek odkrywa prawo, którego sam sobie nie nakłada, lecz któremu winien być posłuszny. To prawo nie jest zewnętrznym prawem ludzkim, ale głosem Boga, który wzywa nas, byśmy wyrwali się z niewoli złych pragnień i grzechu, i pobudza do poszukiwania tego, co dobre i prawdziwe. Prawda zaś nie jest owocem indywidualnej wyobraźni. Bóg dał wam rozum, byście poznali prawdę, i wolę, byście czynili to, co moralnie dobre. Prawda moralna jest obiektywna, a prawidłowo ukształtowane sumienie potrafi ją rozpoznać. Jeśli jednak samo sumienie zostało zdeprawowane, jak można je odbudować? Jeśli pójdziecie za Jezusem, przywrócić sumieniu należne mu miejsce i rolę, staniecie się światłością i solą dla ziemi (por. Mt 5, 13-14). Odrodzenie się sumienia musi mieć dwa źródła: po pierwsze, wysiłek dogłębnego poznania obiektywnej prawdy, w tym także prawdy o Bogu; po drugie, światło wiary w Jezusa Chrystusa, który sam tylko ma słowa Życia. (św. Jan Paweł II. ŚDM. 14 sierpnia 1994 r. Dener)

5. Praca domowa

Zastanów się i napisz w jaki sposób można troszczyć się o formację sumienia.

6. Modlitwa

K: Janie Pawle II, nasz święty orędowniku, wspomożycielu w trudnych sprawach. Ty, który swoim życiem świadczyłeś o wielkiej miłości do Boga i ludzi, prowadząc nas drogą Jezusa i Maryi, w umiłowaniu obojga, pragnąc pomagać innym. Przez miłość i wielkie cierpienie, ofiarowane za bliźnich, co dzień zbliżałeś się do świętości. Pragnę prosić Cię o wstawiennictwo w mojej sprawie: *Uczniowie myślą swoją intencję* wierząc, że przez Twoją wiarę, modlitwę i miłość pomożesz zanieść ją do Boga. Ufam w miłosierdzie Boże i moc Twej papieskiej modlitwy. Pragnę przez Jezusa i Maryję za Twoim przykładem zbliżać się do Boga. Ojcze nasz... Zdrowaś Maryjo... Chwała Ojcu...

Autor: ks. dr Łukasz Nycz, Fundacja „Dzieło Nowego Tysiąclecia”